

С. В. Васильєв,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4388-4091>
О. О. Масляєва,
к. е. н., доцент кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5703-4680>
Х. О. Лапенко,
здобувач групи МзЕКз-1-23,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-2149-0445>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.17.96

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ

S. Vasil'ev,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor, Dnipro State Agrarian University of Economics, Dnipro, Ukraine
O. Masliaieva,
PhD in Economics, Associate Professor, Dnipro State Agrarian University of Economics, Dnipro, Ukraine
H. Lapenko,
Student group MrEKz-1-23, Dnipro State Agrarian University of Economics, Dnipro, Ukraine

FINANCIAL STABILITY OF AN ENTERPRISE: ECONOMIC ESSENCE AND STRUCTURAL FEATURES

У статті проведено детальний аналіз поняття фінансових ресурсів підприємств. Визначено основну сутність фінансів підприємств як економічної категорії. Узагальнено різні наукові підходи до розуміння сутності фінансів підприємств і запропоновано їхнє уточнення. Розглянуто основні характеристики фінансів підприємств і їхню класифікацію. Представлено класифікацію фінансів підприємств, базуючись на дослідженнях вітчизняних та зарубіжних учених. Встановлено, що фінансові ресурси підприємства — це кошти, які є у його розпорядженні. Вони класифікуються за їхніми видами, складом та джерелами походження. Також розглянуто вплив фінансових ресурсів на загальний фінансовий стан підприємства. Проаналізовано, як різні джерела фінансування впливають на фінансову стійкість і платоспроможність підприємства. Визначено ключові фактори, що сприяють ефективному управлінню фінансовими ресурсами. Зроблено висновок, що комплексний підхід до управління фінансами забезпечує економічну ефективність і прибутковість підприємства. Дослідження підтвердило важливість детальної класифікації для ефективного управління фінансами підприємства.

The article provides a detailed analysis of the concept of financial resources of enterprises. It defines the fundamental essence of enterprise finance as an economic category. Various scientific approaches to

understanding the essence of enterprise finance are summarized, and clarifications are proposed. The main characteristics of enterprise finance and their classification are examined. The classification of enterprise finance is presented based on research by domestic and foreign scholars. It is established that financial resources of an enterprise are funds available at its disposal. They are classified according to their types, composition, and sources of origin. Additionally, the impact of financial resources on the overall financial condition of the enterprise is discussed. The effects of different sources of funding on the financial stability and solvency of the enterprise are analyzed. Key factors that contribute to effective financial resource management are identified. The conclusion is drawn that a comprehensive approach to financial management ensures economic efficiency and profitability of the enterprise. The research confirms the importance of detailed classification for effective financial management of the enterprise. Analyzing financial resources as an economic category is crucial for understanding their role in ensuring the stable operation of an enterprise. Studying financial resources helps identify key factors affecting the financial condition of a company, such as liquidity, solvency, and financial independence. Proper classification of financial resources enables effective management, optimizing their use across various areas of the enterprise's activities. Understanding the origins and impact of financial resources is essential for accurately identifying the sources and types of resources, which aids in making well-informed financial decisions. Evaluating the impact of different types of resources on the financial stability of the enterprise is also important, as it ensures the company's ability to meet financial obligations and handle unforeseen expenses. Analyzing the classification of financial resources reveals both the strengths and weaknesses of a company's financial strategy, as well as opportunities for improving financial management. It assists in developing effective financing plans that align with the company's short-term and long-term objectives. Classification of financial resources is crucial for maintaining an adequate level of liquidity, which allows the enterprise to sustain stable operations and adapt to market changes. It also aids in identifying the most effective sources of financing for investment projects and supporting expansion. Studying the classification of financial resources enables an assessment of the impact of the financial structure on the company's profitability and economic efficiency. This, in turn, enhances the company's competitiveness and helps achieve its strategic goals.

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, фінансова стабільність, фінансові ресурси, ліквідність, платоспроможність, фінансова незалежність, економічна ефективність, прибутковість підприємств.

Key words: financial condition of the enterprise, financial stability, financial resources, liquidity, solvency, financial independence, economic efficiency, profitability of enterprises.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження сутності "фінансові ресурси", розкрити ключові аспекти управління фінансовими ресурсами, визначити їх значення для стабільного функціонування підприємств і оптимізації їхньої діяльності. Провести класифікацію фінансових ресурсів за різними критеріями, що забезпечить глибше розуміння їхньої структури та ефективності використання, сприятиме прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємств.

ВСТУП

На кожному етапі економічного розвитку країн основною ланкою виступає підприємництво. Саме на підприємствах відбувається виробництво продукції, працівники безпосередньо взаємодіють із засобами виробництва, а також створюється валовий внутрішній продукт. Сучасний стан національної економіки показує основні тенденції вітчизняного господарства. При цьому, подальший розвиток країни, підвищення виробничого потенціалу та розв'язання соціальних проблем залежать від масштабів і динаміки підприємницької діяльності [2, 3, 5].

Сьогодні підприємства в Україні працюють в умовах війни та кризи, що характеризуються нестачею фінансових ресурсів. Стійкість фінансових ресурсів є ключовою умовою для забезпечення безперебійної діяльності підприємств і сприяє їхньому довгостроковому розвит-

ку. Відсутність фінансових ресурсів підприємства спричиняє неможливість інвестувати в інновації, модернізацію виробництва та підвищення конкурентоспроможності на ринку. Нестача фінансових ресурсів може призвести до зупинки виробництва, скорочення робочих місць та погіршення економічної ситуації в країні. Стабільні фінансові ресурси дозволяють підприємствам ефективно планувати свою діяльність, впроваджувати стратегічні проекти та оперативнo реагувати на виклики ринку. Для забезпечення економічного зростання та добробуту населення країни вкрай важливо, щоб підприємства мали доступ до стабільних фінансових ресурсів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження теоретичних та методологічних аспектів формування і використання фінансових ресурсів підприємств активно розвивалося за участю таких видатних економістів, як І. Бланк, А. Горбан, А. Загородній, І. Зяцьковський, Г. Кірейцев, М. Коробов, А. Поддєрьогін, В. Родіонова, О. Філімоненков, Я. Яременко та інших. Незважаючи на значний внесок цих учених, єдина точка зору щодо сутності фінансових ресурсів підприємств та їх класифікації досі не сформована. Це підкреслює необхідність подальшого вивчення і розвитку цього питання. Наявність різних підходів до визначення фінансових ресурсів свідчить про важливість і складність теми, що вимагає глибшого аналізу і узгодження теоретичних основ.

Таблиця 1. Класифікація різних підходів до визначення сутності "фінансові ресурси"

Автор	Підхід до визначення сутності «фінансові ресурси»
І. Бланк	- фінансові ресурси підприємства як кошти, наявні у розпорядженні суб'єкта, що господарює. Сукупність коштів формується з метою фінансування розвитку підприємства в майбутньому періоді.
А. Горбан	- в умовах ринкової економіки фінансисти оперують частіше поняттям «капітал», який є для фінансиста-практика є реальним об'єктом, на який він може постійно впливати з метою отримання нових доходів фірми. Капітал є перетвореною формою фінансових ресурсів.
Г. Кірейцев	- різниця між капіталом і фінансовими ресурсами полягає у тому, що на будь-який момент часу фінансові ресурси більше або дорівнюють капіталу підприємства. При цьому, якщо «фінансові ресурси» дорівнюють «капіталу», то це означає, що у підприємства немає ніяких фінансових зобов'язань.
О. Філімоненков	- фінансові ресурси підприємства трактує як грошовий капітал, вкладений у підприємство для одержання доходів і прибутку.

Джерело: узагальнено за даними [1, 4, 5, 6].

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Фінансова стійкість підприємства є ключовим аспектом його економічної діяльності, що визначає здатність підприємства стабільно функціонувати та розвиватися. Вона відображає здатність підприємства забезпечувати своєчасне виконання фінансових зобов'язань перед кредиторами, постачальниками та працівниками. Фінансова стійкість характеризується наявністю достатніх фінансових ресурсів для покриття витрат та інвестування в розвиток.

Фінансова стійкість підприємства — це здатність організації підтримувати стабільний фінансовий стан та забезпечувати свою діяльність у довгостроковій перс-

пективі. Вона виражається через ефективне управління фінансовими ресурсами та здатність підприємства реагувати на внутрішні і зовнішні економічні виклики. Фінансова стійкість визначається як баланс між власними та залученими коштами, що дозволяє підприємству своєчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Одними із ключових показників фінансової стійкості є коефіцієнт автономії, який відображає частку власного капіталу в загальній структурі джерел фінансування, коефіцієнт платоспроможності, який вказує на здатність підприємства розраховуватися за своїми боргами. Важливим аспектом є також ліквідність активів, яка визначає, наскільки швидко підприємство може перетворити свої активи в грошові кошти для покриття невідкладних потреб. Нестача фінансової стійкості може призвести до банкрутства, що негативно вплине на економіку та ринок праці.

Підтримання фінансової стійкості вимагає ефективного управління грошовими потоками та контролю за витратами. Розробка стратегічних фінансових планів допомагає підприємству адаптуватися до змін ринкових умов і уникати кризових ситуацій. Високий рівень фінансової стійкості сприяє зростанню довіри інвесторів і партнерів, що в свою чергу відкриває можливості для залучення додаткових фінансових ресурсів. Таким чином, фінансова стійкість підприємства є основою його стабільності, розвитку та успішної діяльності на ринку.

Вивчення різних підходів до визначення категорії "фінансові ресурси" є надзвичайно важливим для глибокого розуміння теми, оскільки кожен з них пропонує унікальний підхід та акцентує увагу на різних аспектах проблеми. Це дозволяє сформувати більш всебічний і об'єктивний погляд, що допомагає виявити можливі недоліки або сильні сторони кожного підходу.

Класифікацію підходів щодо визначення сутності "фінансові ресурси" наведено в Таблиці 1.

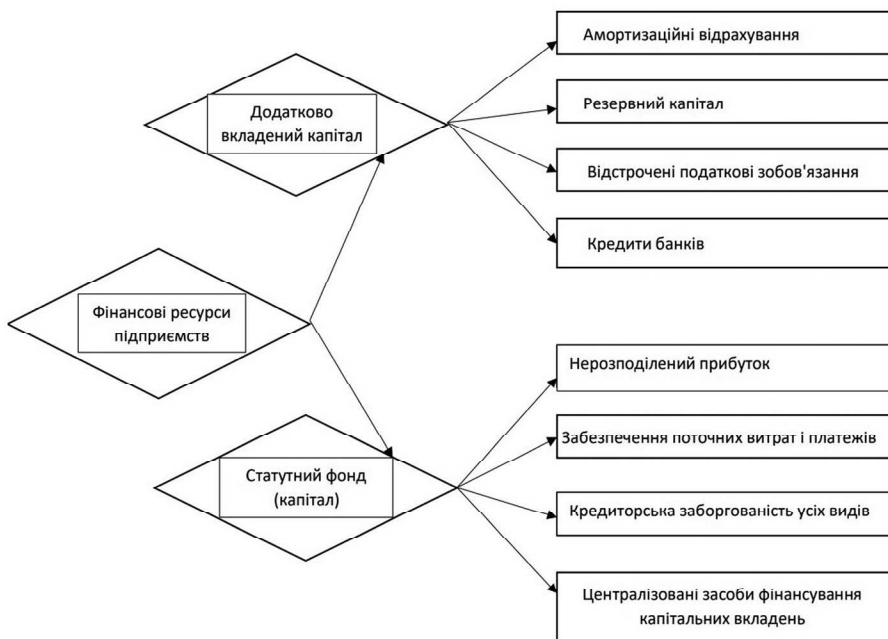

Рис. 1. Особливості складових фінансових ресурсів

Джерело: розроблено автором.

Фінансові ресурси підприємства мають певні характеристики, які відображають грошові відносини, залежать від початкового розподілу вартості валового внутрішнього продукту, формування та використання грошових доходів і децентралізованих фондів. Важливими ознаками фінансових ресурсів є їх здатність виконувати функцію платіжного засобу та рівень ліквідності активів. Розглянемо основні компоненти фінансових ресурсів підприємств. (Рис. 1).

Амортизаційні відрахування представляються як сума, яка поступово відображається у фінансових звітах для відшкодування вартості зношення основних засобів. Вони зменшують оподатковуваний дохід, що дозволяє компаніям оптимізувати додаткові витрати. Резервний капітал формується за рахунок частини при-

Таблиця 2. Класифікація фінансових ресурсів підприємства

Ознаки	Особливості
За характером використання	- ресурси вкладені в основні засоби, які постійно забезпечують виробничий процес - ресурси, які знаходяться в обігу, обслуговуючи окремий виробничий цикл
За терміном залучення	- необмежені, тобто, власні фінансові ресурси - термінові - термін залучення яких більше одного року - фінансові ресурси, термін залучення до одного року
За джерелами покриття активів	- власний капітал - поточні зобов'язання - забезпечення майбутніх витрат і платежів - довгострокові зобов'язання
За видами сформованих активів	- необоротні активи - оборотні активи - витрати майбутніх періодів
За сферою дії	-приймаються з приводу об'єктивних факторів діяльності -використання устаткування, технологій тощо -економічні (пов'язані з витратами підприємства й зумовлені ними) - соціальні (приймаються стосовно умов праці персоналу, її оплати, пільг, гарантій)
За об'єктом інвестування	- в реальні інвестиційні об'єкти - в фінансові інструменти
За правом власності	- власні кошти підприємства - залучені засоби - позикові фінансові ресурси
За призначенням	-для виконання фінансових зобов'язань - для забезпечення розширеного відтворення - для забезпечення господарських та інших
За організаційно-правовою формою	- акціонерні - пайові - індивідуальні
За видами господарської діяльності	- операційні - інвестиційні - фінансові
За матеріально-речовою структурою	- матеріалізовані - оборотні кошти
За терміном погашення зобов'язань	- термінові зобов'язання - короткострокові пасиви - довгострокові пасиви - постійні пасиви

Джерело: узагальнено за даними [7].

бутку підприємства і використовується для покриття непередбачених витрат або збитків, забезпечує додатковий захист для інвесторів. Відстрочені податкові зобов'язання виникають, коли є різниця між бухгалтерським та податковим обліком, що призводить до тимчасового зниження податків. Вони відображають майбутні податкові платежі, які підприємство повинне буде здійснити. Кредити банків є важливим джерелом фінансування для підприємств, дозволяючи їм інвестувати у розвиток без залучення додаткових власних коштів. Вони можуть бути коротко- або довгостроковими, залежно від потреб організації. Усі ці елементи разом можуть вважатися частиною додатково вкладеного капіталу, оскільки вони впливають на фінансовий стан і можливості підприємства для подальшого розвитку.

Нерозподілений прибуток — це частина чистого прибутку підприємства, яка не була виплачена акціонерам у вигляді дивідендів, а залишилася в обігу для реінвестування у бізнес. Він є важливим джерелом внутрішнього фінансування для розвитку компанії і зміцнення фінансового стану. Поточні витрати і платежі — це щоденні витрати, пов'язані з основною діяльністю, такі як оплата праці, комунальні послуги, матеріали та інше. Вони необхідні для підтримання операційної діяльності і впливають на ліквідність підприємства. Кредиторська заборгованість — це зобов'язання компанії перед постачальниками та іншими контрагентами за отримані товари або послуги, які ще не були оплачені. Вона є частиною короткострокових зобов'язань і відображає фінансові зобов'язання підприємства. Засоби фінансування капітальних вкладень — це кошти, що використовуються для придбання або модернізації основних засобів, таких як будівлі, машини та обладнання. Вони можуть надходити з різних джерел, включаючи власні кошти, кредити банків або інвестиції.

Основні ознаки, притаманні фінансовим ресурсам, можна виділити наступним чином: формування та використання фінансових ресурсів відбувається згідно з правовим і нормативним регулюванням. Фінансові ресурси можуть належати суб'єктам господарювання різних організаційно-правових форм бізнесу або бути зосереджені у фінансових установах, таких як банки, інвестиційні фонди, компанії спільного інвестування тощо.

Класифікація фінансових ресурсів важлива для ефективного управління та контролю фінансових потоків компанії. Вона дозволяє більш точно планувати та прогнозувати фінансові потреби, забезпечуючи стабільну діяльність підприємства.

За характером використання фінансові ресурси поділяються на ті, що вкладені в основні засоби для постійного забезпечення виробничого процесу, та ресурси, які знаходяться в обігу для обслуговування окремих виробничих циклів. Це дозволяє керівництву підприємства ефективно планувати та розподіляти ресурси, забезпечуючи безперебійний виробничий процес і оптимізацію обігових коштів. За терміном залучення фінансові ресурси розрізняються на необмежені власні фінан-

сові ресурси, термінові ресурси з терміном залучення більше одного року та фінансові ресурси з терміном залучення до одного року. Така класифікація допомагає підприємству планувати фінансові потоки, уникати криз ліквідності та забезпечувати стабільне фінансування довгострокових і короткострокових проєктів. Джерела покриття активів включають власний капітал, поточні зобов'язання, забезпечення майбутніх витрат і платежів та довгострокові зобов'язання. Це важливо для розуміння структури фінансування підприємства та забезпечення оптимального балансу між власними і залученими ресурсами, що підвищує фінансову стійкість.

За видами сформованих активів розрізняють необоротні активи, оборотні активи та витрати майбутніх періодів. Така класифікація дозволяє оцінювати інвестиційну активність підприємства та ефективність використання ресурсів у короткостроковій і довгостроковій перспективі. За сферою дії фінансові ресурси можуть бути об'єктивними, економічними або соціальними. Це дозволяє підприємству враховувати всі аспекти своєї діяльності, від виробничих і технологічних факторів до соціальних умов праці, що сприяє комплексному підхо-

ду до управління. Об'єкти інвестування можуть бути реальними інвестиційними об'єктами або фінансовими інструментами. Така класифікація допомагає підприємству визначати найвигідніші напрямки інвестицій і оптимізувати свою інвестиційну стратегію.

За правом власності фінансові ресурси поділяються на власні кошти підприємства, залучені засоби та позикові фінансові ресурси. Це важливо для розуміння структури фінансування та забезпечення фінансової стійкості за рахунок оптимального співвідношення власних і позикових коштів.

За призначенням фінансові ресурси використовуються для виконання фінансових зобов'язань, забезпечення розширеного відтворення та господарських потреб. Це дозволяє підприємству ефективно планувати свої витрати і інвестиції, забезпечуючи стійке зростання та розвиток. Організаційно-правова форма фінансових ресурсів може бути акціонерною, пайовою або індивідуальною. Це впливає на структуру управління підприємством, залучення інвесторів і фінансові відносини всередині компанії. За видами господарської діяльності розрізняють операційні, інвестиційні та фінансові ресурси. Така класифікація допомагає підприємству визначати пріоритети у використанні фінансових ресурсів та оптимізувати свою діяльність у кожній з цих сфер.

За матеріально-речовою структурою фінансові ресурси поділяються на матеріалізовані та оборотні кошти. Це дозволяє підприємству ефективно управляти своїми активами, забезпечуючи необхідний рівень ліквідності та фінансової стабільності. По терміну погашення зобов'язань фінансові ресурси можуть бути терміновими зобов'язаннями, короткостроковими пасивами, довгостроковими пасивами та постійними пасивами. Це дозволяє підприємству планувати свої фінансові зобов'язання та забезпечувати своєчасне їх погашення, що підвищує довіру з боку кредиторів та інвесторів.

ВИСНОВОК

Фінансова стійкість підприємства є основою для його стабільної діяльності та розвитку. Вона забезпечує можливість своєчасного виконання фінансових зобов'язань перед кредиторами, постачальниками та працівниками, що є критично важливим для підтримання довіри та успішного функціонування компанії. Оцінка фінансової стійкості включає управління фінансовими ресурсами, що дозволяє підприємству справлятися з внутрішніми і зовнішніми економічними викликами. Важливими показниками є баланс між власними та залученими коштами, коефіцієнти автономії та платоспроможності, а також ліквідність активів.

Ефективна класифікація фінансових ресурсів допомагає виявити сильні та слабкі сторони фінансової стратегії підприємства. Вона дозволяє точніше планувати фінансові потоки і розробляти стратегії для покращення фінансового стану. Розуміння класифікації фінансових ресурсів допомагає адаптуватися до змін у ринкових умовах і уникати кризових ситуацій. Підприємство може краще визначити джерела фінансування для реалізації інвестиційних проектів і забезпечення розширеного відтворення.

Також важливо враховувати, що фінансові ресурси поділяються на різні категорії за характеристиками використання, термінами залучення, джерелами покриття активів і іншими критеріями. Це дозволяє підприємству ефективно управляти активами і зобов'язаннями, підтримувати необхідний рівень ліквідності та забезпечувати стабільність фінансової діяльності. Ретельне вивчення класифікаційних ознак фінансових ресурсів допомагає створити обґрунтовані фінансові плани та підвищити конкурентоспроможність компанії. У результаті, комплексний підхід до управління фінансовими ресурсами сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства і його успішному функціонуванню на ринку.

Література:

1. Бланк І. О. Управління активами: монографія. Київ: Ніка-Центр, Ельга, 2011. 720 с.
2. Васильєв С. В. Масляєва О. О. Нестеренко Є. В. Особливості організаційно-економічних аспектів діяльності аграрних підприємств. Агросвіт. № 1. 2024. С. 61—66.
3. Вінченко І. І., Кобець Є. А., Теслюк Ю. В. Формування стійкого розвитку підприємства Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 21. С. 21—25.
4. Горбан А. П. Управління фінансовими ресурсами підприємства. Економічні науки. 2010. № 15. С. 25—27.
5. Кірейцев Г. Г. Фінанси підприємств: Навч. посібник: Курс лекцій. Київ: ЦУЛ, 2002. 268 с.
6. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств: Навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: МАУП, 2004. 328 с.
7. Яременко В. Г. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. Науковий вісник Ужгородського університету. № 19. 2018. С. 158—162.

References:

1. Blank, I.O. (2011), *Upravlinnia aktyvamy [Asset management]*, Nika-Tsentr, El'ha, Kyiv, Ukraine.
2. Vasyli'iev, S.V. Masliaieva, O.O. and Nesterenko, Ye.V. (2024), "Peculiarities of the organizational and economic aspects of agricultural enterprises", *Ahrosvit*, vol. 1, pp. 61—66.
3. Vinichenko, I.I. Kobets', Ye.A. and Tesliuk, Yu.V. (2023), "Formation of sustainable development of the enterprise", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 21, pp. 21—25.
4. Horban, A.P. (2010), "Management of the company's financial resources", *Ekonomichni nauky*, vol. 15, pp. 25—27.
5. Kirejtsev, H.H. (2002), *Finansy' pidpry'emstv: navchal'ny'j posibny'k [Finance of the enterprises: education guidance]*, TsUL, Ky'yiv, Ukraine.
6. Filimonenkov, O. (2004), *Finansy pidpry'emstv [Business Finance]*, 2-d ed., MAUP, Kyiv, Ukraine.
7. Yaremenko, V.H. (2018), "Essence of concept and peculiarities of classification of financial resources of enterprises", *Naukovyy visnyk uzhhorodsk'oho natsional'noho universytetu*, vol. 19, no. 3, pp. 158—162.

Стаття надійшла до редакції 14.08.2024 р.